

## De virtute (capita x)

### Περὶ ἀρετῆς κεφάλαια δέκα

Πρόλογος

Ἄναγκαῖον δὲ ἡγησάμην, ἀγαπητέ, καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα ἐντάξει ἐν τῷδε τῷ ὑπομνηστικῷ, ἵνα ὁ ἀναγινώσκων <δέηται> τοῦ Κυρίου περὶ ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ κατησχυμένου τοῖς ἔργοις, ὅπως ἄφεισιν ἁμαρτιῶν δωρήσηταί μοι, καὶ ποιήσω καρπὸν εὐάρεστον αὐτῷ πρὶν ἐλθεῖν τὸ πρόσταγμα τὸ φοβερὸν τοῦ λαβεῖν τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ τοῦ σώματός μου· τότε τακίησεται πᾶσα περιβολὴ ἀνθρωπίνη. Οὐαὶ τότε τῷ προσκεκρουκότι Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν, καὶ μὴ μετανοήσαντι. Ἐπιζητήσει γὰρ τὸν χρόνον ὃν ἀπώλεσεν ἐν ἀμελείᾳ, καὶ οὐ μὴ εὕρη. Κλαύσωμεν τοίνυν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἵνα εὕρωμεν οἰκτιρμούς παρ' αὐτοῦ. Ἔως καιρὸν ἔχομεν, φεισώμεθα ἑαυτοῖς καὶ ἐξευμενησώμεθα τὸν Κύριον. Οὐκ ἔστιν ἡμῖν περὶ χρημάτων ὁ ἀγὼν, ἃ καὶ ἐὰν τις ζημιωθῇ, δύναται ἕτερα ἀντ' αὐτῶν πάλιν κτήσασθαι. Περὶ ψυχῆς ὁ κίνδυνος, ἦν ἐὰν ἀπολέσωμεν, οὐκέτι ἀνακαλέσασθαι δυνάμεθα· κατὰ τὸ γεγραμμένον, τί ὠφελήθησεται ἄνθρωπος, ὅταν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; Ἡ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; Μέλλει γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθεῖν ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ τότε ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Εἰ τοίνυν ἀνταπόδοσις ἐστίν, καὶ μηδὲν τῶν ἔργων ἡμῶν λαθεῖν δύναται τὸν Θεόν, ἵνατί μὴ ἐργαζόμεθα τὸ ἀγαθόν, ἵνα ἀνταποδοθῇ ἡμῖν τὸ ἀγαθόν, καὶ ἀπεχόμεθα τοῦ κακοῦ, ἵνα μὴ καταλάβῃ ἡμᾶς τὰ κακά, καθὼς γέγραπται, ἀπέχου ἀπὸ ἀδίκου, καὶ οὐ φοβηθήσῃ, καὶ τρόμος οὐκ ἐγγιῖ σοι; Αἰσχύνομαι λέγειν καὶ οὐ δύναμαι σιωπᾶν, διὰ τὴν ἀμέλειάν μου καὶ τῶν ὁμοίων μου ῥαθύμων, ὅτι οἱ κατὰ τὸν κόσμον στρατιῶται, οἰκτρὰ δῶ ρα παρὰ τοῦ βασιλέως λαμβάνοντες, προθύμως μέχρι θανάτου ὑπὲρ αὐτοῦ κινδυνεύουσιν· πόσω μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τοιαύτας ἐπαγγελίας ἔχοντες, ὀφείλομεν μὴ ὑπερδοῦναι τῷ ἔργῳ τῆς δικαιοσύνης, ἵνα διασωθῶμεν ἐκ τῆς μελλούσης κρίσεως. Μὴ ὡς ἐχθρᾶ χρησώμεθα τῇ ψυχῇ ἡμῶν, ἧς ἀντιποιεῖται ὁ Θεός. Ἐννοηθῶμεν ὅτι καύσωνα ἡλίου καὶ ὀξύτητα πυρετοῦ φέρειν οὐ δύναμεθα, καὶ πῶς τοῦ ἀσβέστου πυρὸς καταφρονοῦμεν; Ὁ δὲ Θεὸς ἐν τῇ βουλῇ αὐτοῦ ὀδηγήσῃ ἡμᾶς, καὶ τῇ χειρὶ αὐτοῦ τῇ κραταιᾷ σκεπάσῃ ἡμᾶς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

1 Κεφάλαιον α'

μακαρία πόλις ὑπὸ εὐσεβῶν βασιλευομένη· καὶ πλοῖον ὑπὸ ἐμπείρων κυβερνώμενον· καὶ μοναστήριον ὑπὸ ἐγκρατῶν διοικούμενον. Οὐαὶ δὲ πόλει ὑπὸ ἀσεβῶν βασιλευομένη· καὶ πλοῖῳ ὑπὸ ἀπείρων κυβερνωμένῳ· καὶ μοναστηρίῳ ὑπὸ φιληδόνων διοικουμένῳ. Καὶ ἡ μὲν πόλις πλησθήσεται βαρβάρων διὰ ἀσέβειαν τῶν κρατούντων, καὶ τὸ πλοῖον συντριβήσεται δι' ἀπειρίαν τῶν κυβερνώντων, τὸ δὲ μοναστήριον ἐρημωθήσεται διὰ μισοπονίαν τῶν διοικούντων. 2 Κεφάλαιον β' Ἐὰν καθέξεις ἐν ὑποταγῇ πνευματικῶν πατέρων, οὐκ ἐν τῷ σὲ θεραπεύεσθαι καὶ ἀκούειν λόγους κολακείας φαίνεται σου τὸ ἔδραϊον τῆς πίστεως· ἀλλ' ὅταν ἀλεξόμενος καὶ τυπτόμενος ὑπομείνης. Καὶ θηρίον εἰκότως κολακευόμενον ἡμεροῦται καὶπραῦνεται. Μὴ τοίνυν πικραίνου πρὸς τὸν παιδεύοντα, εἰ ἄραγε σκευὸς ἐκλογῆς βούλη γενέσθαι, ἀλλὰ εἰδὼς τὴν προκοπὴν τῆς ἐν Κυρίῳ ὑποταγῆς καὶ ταπεινοφροσύνης, ὅτι εἰς τοῦτο παρήλθες, εἰ ἄρα ἐπιστάμενος τὴν δόξαν αὐτῆς ταύτην ἐπελέξω σεαυτῷ. Ὁ τῶν Ἁγίων βίος, ἀδελφέ, ἐν ταύτῃ φαιδρύνεται μεγαλυνθεῖς. Μωϋσῆς γὰρ ὁ θεράπων Κυρίου, εἰ γὰρ οὐκ ἐμαθήτευσεν κατὰ τὸ δόγμα τοῦ Ἰοθὸρ, ἀλλ' ὅμως ὑπετάγη καὶ ἐδούλευσε, εἰ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ τυγχάνων ἰκα νῶς

ἐπαιδεύθη. Καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ διὰ τῆς τελείας ὑποταγῆς ἠξιώθη τηλικαύτης δωρεᾶς, διάδοχος γενόμενος Μωϋσέως. Καὶ Σαμουὴλ ἐν ὑποταγῇ τυγχάνων Ἠλὶ τοῦ ἱερέως, φωνῆς Θεοῦ ἠξιώθη. Ἐλισαῖος δὲ διὰ ταύτης τὴν μηλωτὴν καὶ χάριν ἐδέξατο τοῦ ἑαυτοῦ διδασκάλου. Τί δὲ λέγω περὶ ὁμοιοπαθῶν ἀνθρώπων; Αὐτὸς Θεὸς Λόγος ἐνανθρωπήσας ἐν ταπεινώσει καὶ ὑποταγῇ διῆξε, καθὼς ὁ Εὐαγγελιστὴς διδάσκει ἡμᾶς λέγων· καὶ ἦν αὐτοῖς ὑποτασσόμενος. Ὁ δὲ Ἀπόστολος πάλιν ἔφη· ἐταπεινώσεν ἑαυτόν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. Ἀλλὰ γε καὶ κατὰ τὸν βίον, ὅσοι οὐ βούλονται ἀνέξασθαι τῆς ἀγαθῆς παιδείας τῶν γονέων, κινδυνεύουσιν οὐχ ἀπλῶς. Οἱ πλείστοι γὰρ τῶν ἐν πόλεσι κολαζομένων ὑπὸ ἀρχόντων δι' ἀνυποταγὴν καὶ ἀπειθειαν καὶ σκληροτραχηλίαν ἀποτυμπανίζονται. Ἀλλὰ γε καὶ νεάνιδες, ὅσαι οὐ πειθαρχοῦσι ταῖς ἀγαθαῖς παραινήσεσι, τῆς σωφροσύνης ἐκτὸς γενόμεναι, ἐν πλατεῖαις καὶ ρύμαις ἐταιρίζουσαι, ἀσέμνως καθυβρίζονται. Αἱ δὲ στοιχοῦσαι τῷ ἔργῳ, καὶ τῇ ἡσυχίᾳ καὶ τῇ σωφροσύνῃ σχολάζουσαι, ὑπὸ μὲν ἀνθρώπων τιμηθήσονται, παρὰ δὲ Κυρίου δοξασθήσονται. Ἦρξω ἀγαθῆς προαιρέσεως; Ἐγκαρτέρει ἐν αὐτῇ, ἵνα μεγαλυνθῆσῃ ὑπὸ Κυρίου μετὰ πραέων καὶ ταπεινῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 3 Κεφάλαιον γ' Ἐὰν μεσᾶσῃ ὁ ἀδελφός σου πάρεργον, καὶ συμβῇ αὐτὸν κακωθέντα ἐπιδέεσθαί σου τῷ ἔργῳ, ἀνάδεξαι τὴν φροντίδα, συγκοπιῶν τε τῷ πάσχοντι μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης. Μετὰ δὲ τὸ ἐπιλαβέσθαι αὐτὸν τῆς ὑγείας, μὴ ἐπιθυμήσῃς τοῦ παρέργου τοῦ ἀδελφοῦ σου, μήπως ἐπάξῃς σεαυτῷ κατάγνωσιν ὑπὸ Κυρίου καὶ ἀνθρώπων. Ἀλλ' ἴσως ὑποβάλλει ὁ λογισμὸς, ὅτι οἰκονομία γεγένηται ἐν τούτῳ, ἵνα ἐκεῖνος κακωθῆ, κάγῳ τοῦτο ἐπιτύχω. Διατί δὲ μὴ ἐλογίσω τὸ ἀγαθὸν ἐκεῖνο, ὅτι δήποτε οἰκονομία γέγονεν, ἵνα φανῆς ὁποῖος εἶ τῇ προαιρέσει, φίλαυτος ἢ φιλάδελφος; Εἰ δὲ μετὰ τὸ ἀνα σφαλῆναι ἑαυτόν τῆς νόσου παραιτήσεται, ἐπιλαβοῦ τοῦ πράγματος μετὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς, τοῦ προεστῶτος ἐπιτρέποντος, ἵνα ἔχῃς μαρτυρίαν καλὴν ἐκ τῶν ἔξω. Χρῆζει γὰρ τῆς δικαιοσύνης ἢ εὐλάβεια. Περὶ γὰρ τοῦ ἀγιωτάτου Συμεῶν, τοῦ τὸν Σωτῆρα ὑποδεξαμένου εἰς τὰς ἀγκάλας, γέγραπται, ὅτι ἦν δίκαιος καὶ εὐλαβής. 4 Κεφάλαιον δ' Ἐδραῖαν καρδίαν ἔχωμεν, ἀγαπητέ, ἢ γὰρ νωθεία ἀντίκειται τῇ ἀρετῇ. Μὴ τοίνυν ἐν τῷ συμβῆναι ἡμῖν μικρὰν ἀκηδῖαν ὀλιγοψυχῆσωμεν, ἀλλὰ βιασώμεθα ἑαυτούς, ὡς ἔμψυχος ὁδοιπόρος· τῷ τοιοῦτῳ γάρ, ὅταν συμβῇ μαλακία κατὰ τὴν ὁδόν, οὐκ ἐνδίδωσι τοῦ σκοποῦ τῆς μακροδίας, ἀλλὰ παρακαλεῖ ἑαυτόν, λέγων· ἔτι μικρὸν καὶ ἐλεύσεις ἐν τῷ καταλύματι καὶ ἀναπαύσεις. Καὶ ὁ Κύριος βλέπων τὴν βίαν, παρέχει αὐτῷ ἰσχύν, τὴν ἀνωμαλίαν κουφίζων. Ἡ γὰρ νωθεία καὶ ὀκνηρία πενίας εἰσὶ πρόξενoi, οὐ μόνον τῶν κατὰ πνεῦμα χαρισμάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ σάρκα χρειῶν. 5 Κεφάλαιον ε' Ἐὰν ἀπαντᾶς πρὸ πάντων ἐν τῇ συνάξει, καὶ καρτερῆς ἄχρι τῆς ἀπολύσεως, μηδὲ ἐν τούτῳ σε ἐπαράτω ὁ λογισμὸς, καθότι καὶ οἱ χειροτέχνηται πολλὴν σπουδὴν καὶ ἀγρυπνίαν ἐπιτίθενται ἐν τῷ αὐτῶν ἔργῳ. Μηδὲ τὸ σῶμα παριστᾶς τῷ Κυρίῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λογισμοὺς ἐπισύναξον ἐν καρδίᾳ ταπεινῇ. Ἡ γὰρ ὑψηλοφροσύνη φωλεῶ ἔοικεν ἐν ᾧ ὁ Δράκων φιλοχωρεῖ, καὶ τὸν προσιόντα ἀναιρεῖ. Περὶ δὲ τοῦ μὴ μεθύσκεσθαι οἴνω, ἢ τοῦ μὴ συνδιατρίβειν γυναιξί, περισσὸν μοι δοκεῖ σημᾶναι τῇ σῇ θεοφιλίᾳ, καθότι πᾶσι φανερὸν ἀλλότριον εἶναι τοῦτο τῆς ἀρετῆς. Ἀναγκαῖον οὖν μὴ μόνον ἐν τούτῳ τῷ μέρει ἐπιτηρεῖν τὰς ὁρμὰς τῶν δαιμόνων, ἀλλὰ μηδὲ μετὰ ἀρρένων συγκρούειν λόγους ἡδονικούς τε καὶ γυναικώδεις τοὺς ἐπ' ὄλεθρον ἄγοντας τὴν ψυχὴν· οὐ γὰρ ὡς πονηροῦ ὄντος τοῦ θήλεος, τὴν τούτου συντυ χίαν ἀποποιούμεθα, ἀλλ' ὡς εὐκόλον τῷ ἔχθρῳ διὰ τῆς γυναικῶν συντυχίας τε καὶ διατριβῆς καταστρέφειν ἡμᾶς, καὶ πρὸς παράβασιν ἄγειν Θεοῦ ἐντολῆς. Χρὴ οὖν ἡμᾶς πάντοθεν ἐπιτηρεῖν τὰς προσβολὰς τῶν πονηρῶν πνευμάτων, θαρροῦντας τῇ πανοπλίᾳ καὶ δυνάμει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ γὰρ τὴν μίαν πύλην ἀποκλείων τῷ

ἐχθρῶ, δύο δὲ αὐτῶ ἀνοίγων, καὶ δοκῶν ἐν ἀσφαλείᾳ καθῆσθαι, ἀπατάται ὁ τοιοῦτος. Ἀναγκαῖον οὖν πανταχόθεν ἐπασφαλίζειν ἑαυτοὺς καὶ μὴ διδόναι ἀφορμὴν τοῖς ζητοῦσιν ἀφορμὴν. Θεὸς γὰρ οὐ μυκτηρίζεται· καί, φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 6

Κεφάλαιον Ϛ Ἀδελφός τις καθεζόμενος ἐν ὑποταγῇ πνευματικῶν πατέρων, προσελθὼν ἐτέρῳ ἀδελφῷ εἶπε· βούλομαι ἐξελεῖν τῶν πνευματικῶν μου πατέρων καὶ κατ' ἑμαυτὸν ἡσυχᾶσαι. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπεν· ἄνθρωπός τις εἶχεν υἱόν, ὃν λαβὼν παρέδωκεν εἰς χεῖρας τεχνίτου, ἵνα διδάξῃ αὐτῶ τέχνην. Καὶ ἦν ὁ παῖς μετέωρος περὶ τὸ ἔργον, καὶ μεθ' ἡμέρας προσελθὼν τὸ μειράκιον τῷ ἑαυτοῦ πατρὶ εἶπε· πάτερ, ἄρον με ἐκ τοῦ διδασκάλου μου, κατ' ἑμαυτὸν γὰρ μᾶλλον τὴν τέχνην δύναμαι ἀναλαβεῖν. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ· εἰ γὰρ ὑφ' ἐτέρων διδασκόμενος καὶ χειραγωγούμενος οὐδὲν μεμάθηκας, καὶ κατὰ μόνας τί δύνασαι ποιῆσαι, ᾧ τέκνον, μὴ μαθητεύσας, μήτε ὑποταγείς καθ' ὃ δεῖ; Ὁρῶ σε, ᾧ τέκνον, κακίζοντα περὶ τὴν μάθησιν τῆς ἑαυτοῦ τέχνης, καὶ φοβοῦμαι μήπως εἰκὴ κεκοπίακα εἰς σέ. Ἐπιλαβοῦ οὖν, καθ' ὃ δεῖ, τῆς ἑαυτοῦ ἐργασίας, ᾧ τέκνον, ὅπως τεχνίτης γενόμενος εὐρήσῃς ἀνάπαυσιν σεαυτῷ· τοῖς γὰρ ἀπαιδεύτοις συναντᾷ θάνατος. Ὡστε οὖν καὶ ἡμεῖς, ἀγαπητέ, μὴ σπουδάσωμεν ἀπορρίψαι ἀφ' ἑαυτῶν τὸν ζυγὸν τῆς ἐν Χριστῷ ὑποταγῆς, μήποτε οὐκ ἀρέσῃ Θεῷ, καὶ ἐμπεσοῦντες εἰς πειρασμὸν μὴ ἦ ὁ βοηθῶν ἡμῖν. Ἦνίκα γὰρ ἀπέδρα Ἄγαρ παιδίσκῃ Σάρας ἀπὸ προσώπου τῆς κυρίας αὐτῆς, εὐρών αὐτήν Ἄγγελος ἐκ τοῦ Θεοῦ εἶπεν αὐτῇ· ἀποστράφηθι εἰς τὴν κυρίαν σου, καὶ ταπεινώθητι ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῆς· ἡ δὲ πεποίηκεν οὕτω, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτήν. Ὁπηνίκα δὲ ἦλθεν ὁ καιρὸς αὐτῆς, ἀπελύθη μετὰ παρρησίας, μετὰ καὶ ἐφοδίων, ἅμα τῷ ἑαυτῆς υἱῷ, καὶ πλανωμένης αὐτῆς κατὰ τὴν ἔρημον καὶ μελλούσης ἀπόλλυσθαι τῷ δίψει ἅμα τῷ υἱῷ αὐτῆς τῷ Ἰσμαήλ, οὐχ ὑπερεῖδεν αὐτήν ὁ Θεός. Χρὴ οὖν καὶ ἡμᾶς ὑπομένειν μακροθύμως τὰς θλίψεις, ὡς τῷ Κυρίῳ δουλεύοντας, καὶ οὐκ ἄνθρωποις. Ἐν ὑποταγῇ καθεζόμενοι μὴ ποιῶμεν ἔργα ἀνυποταγῆς, ἵνα μὴ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς ὃν τρόπον πέπονθε Γιεζὶ ὁ λειτουργὸς τοῦ προφήτου Ἐλισαίου· ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τῆς ἐναρέτου ὑποταγῆς καρπὸν τέλειον ἀποδώσωμεν τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 7

Κεφάλαιον ϛ Ἐάν τις προσέλθῃ σοι μυστικῶς λέγων, δῶμεν ἑαυτοῖς λόγον, ὥστε ἔχειν μετ' ἀλλήλων ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν, ἵνα εἴ τι ἂν σοι εἶπω, ἀκούσης μου δίχα πάσης ἀντιλογίας, εἶτα καὶ μετὰ τὸν ὄρκον, ἐὰν βουλευθῇ καταστρέψαι σε εἰς ἁμαρτίαν, μὴ πείθου αὐτῷ, κἂν προσκομίσῃται τὸ μεγαλεῖον καὶ ἑαυτὸν ἐφαπλώσῃ χαμαί, πρὸς ἀθέτησιν ἐντολῆς Θεοῦ ἰκετεύων· μὴ λάβῃς πρόσωπον κατὰ τῆς ψυχῆς σου· οἶδε γὰρ ὁ Διάβολος οὐ μόνον ταῦτα παρασκευάζειν, ἀλλὰ ἀπὸ Γραφῆς προσφέρειν, καὶ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς προβάλλεσθαι, καὶ ἕτερα πολλὰ μηχανᾶσθαι, ἵνα παραβάτην ἐντολῶν Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον καταστήσῃ, ἵνα ἔχη τι καυχῆσασθαι κατ' αὐτοῦ. Ἄλλ' ἡμεῖς ἐκ τῆς αὐτοῦ σπουδῆς καὶ ματαιοπονίας παιδευόμενοι, ἰσχυρογνώμονες ἐσόμεθα πρὸς εὐσέβειαν. Εἰ γὰρ ἐκεῖνοι τὸ ἴδιον θέλημα τελεῖν βουλόμενοι, μᾶλλον δὲ τοῦ ἐνεργούντος αὐτοῖς Διαβόλου, τοσαύτην σπουδὴν καὶ τέχνην ἐπιτηδεύουσιν, ἵνα τοῦ σκοποῦ μὴ ἀποτύχωσι, πόσω μᾶλλον χρὴ τοὺς τὸν πνευματικὸν ἐπανηρημένους βίον ἐπιστημονικωτέρους εἶναι καὶ νηφαλαίους, πρὸς τὸ μὴ καυχῆσασθαι τὸν Διάβολον κατ' αὐτῶν. Ἔδει μὲν οὖν μὴ ὁμόσαι ὅλως, διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ. Καὶ τὸ νῦν συνανηρπά γης τῷ λόγῳ; Μὴ καταφρόνει· ἦκας γὰρ εἰς χεῖρας κακῶν διὰ σὸν φίλον. Μὴ δῶς ὕπνον σοῖς ὀφθαλμοῖς, μηδὲ ἐπινυσταγμὸν τοῖς βλεφάροις, ἵνα σώζῃ ὡσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων, καὶ ὡς ὄρνεον ἐκ παγίδος. Ἄλλ' ὅμως μὴ κατάπιπτε τῇ διανοίᾳ, μηδὲ συγχύνου· ἔστι γὰρ ἐπανόρθωσις τῷ πράγματι, ἐὰν τοῦ λοιποῦ σχῆς πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν Κύριον. Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ· οὐ γὰρ εἶ ἔνοχος

τῷ ὄρκῳ, ἐὰν μακρύνῃς σεαυτὸν τοῦ κακοῦ· αὐτὸς γὰρ ὁ τὸ εὐαγγέλιον κηρύξας ἐν τῷ κόσμῳ, δι' ὑπερβολὴν φιλανθρωπίας, αὐτὸς ὁ Κύριος ἐνετείλατο τοῖς ἀνθρώποις μετανοεῖν καὶ ἀπέχεσθαι ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. Ὅρα οὖν μήπως τὰς ἡδονὰς ἑαυτῶν ἐπιτελεῖν βουλόμενοι τὸν ὄρκον προφασισώμεθα, ὡς οὐ δυνάμενοι ἔτι ὑπεξαιρεῖν ἑαυτοὺς τῶν δικτύων, φησί, τοῦ Ἐχθροῦ. Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται, καὶ τοῖς βουλομένοις σωθῆναι χεῖρα ὀρέγει. Ἐκκλινον οὖν ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιήσον ἀγαθόν, καὶ ἐν τούτῳ τὸν λόγον τετήρηκας, κατὰ τὸν εἰπόντα· ἐκ πάσης ὁδοῦ πονηρᾶς ἐκώλυσα τοὺς πόδας μου, ὅπως ἂν φυλάξω τοὺς λόγους σου. Εἰ δὲ βούλει ἵνα σε τελείως πληροφορήσω, ὅτι οὐκ εἶ ἔνοχος τῷ λόγῳ, ἐὰν φύγῃς τὰ κακά, ποιήσης δὲ τὰ καλὰ καὶ ἀποστήσῃς σεαυτὸν ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου ἀτάκτως περιπατοῦντος, ἄκουε παραβολὴν, μᾶλλον δὲ ὑπόδειγμα. Ἀνθρωπὸς τις εἶχεν υἱόν· ὁ δὲ υἱὸς ἐτίμα τὸν ἑαυτοῦ πατέρα σφόδρα, καὶ ἐσπούδαζε τηρεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ ἦν θεραπεύων τὸν ἑαυτοῦ πατέρα κατὰ πάντα· ἕτερος δὲ τις φθόνῳ φερόμενος ἐπὶ τῇ προκοπῇ τοῦ νεωτέρου, προσελθὼν λάθρα εἶπεν αὐτῷ· ὁμοσόν μοι κατὰ τοῦ πατέρος σου ὅτι ὁ μέλλω σοι λέγειν ποιήσεις καὶ φυλάξεις ἄνευ πάσης ἀντιλογίας. Ὁ δὲ οὐ καλῶς ποιῶν ὤμοσεν αὐτῷ. Εἶτα μετὰ τούτου εἶπε πρὸς αὐτόν· πορευθεὶς παρῦβρισον τὸν πατέρα σου, καὶ κόψον αὐτὸν πληγαῖς, καὶ μηκέτι ἐντραπῆς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ πάντα ὅσα σοι διετείλατο μὴ ποιεῖν, ποιήσον, καθότι ὤμοσάς μοι καὶ οὐ δύνη παρακοῦσαι τῶν ἀπὸ σοῦ μοι λεχθέντων. Ἄραγε ἀνέξεται ὁ υἱὸς τῆς τοσαύτης ἀφροσύνης, μᾶλλον δὲ δυσσεβείας, καὶ οὐ καταφρονήσει τῆς παρανόμου αὐτοῦ συμβουλίας, διὰ τὴν τοῦ πατρὸς θεραπείαν; Καὶ πρὸς αὐτὸν ἀποκριθήσεται λέγων· θεωρῶ σε ἄνθρωπον οὐκ ἀληθῆ ὄντα, ἀλλ' ἐχθρὸν μὲν τοῦ πατρός μου καὶ τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἐπίβουλον· ἀλλ' οὐκ ἀπατήσεις με, ὡς ὄφεις τὴν Εὐάν τῇ πανουργίᾳ, οὐδὲ συγκλείσεις με πρὸς ἀσέβειαν τῇ πολυπλόκῳ σου κακίᾳ. Καί γε οὐ μέμψεται με ὁ πατήρ μὴ πειθαρχήσαντά σου τῇ δυσσεβείᾳ. Καταφρονῶ οὖν τῆς ἀθέσμου σου συμβουλίας διὰ τὴν τοῦ πατρός μου θεραπείαν καὶ τῆς ἐμῆς ψυχῆς σωτηρίαν, καὶ τὰ ὠτά μου σφραγίζω τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ ἵνα μηκέτι ὁ ἰὸς τῶν λόγων σου εἰσέλθῃ εἰς τὰς ἀκοάς μου, καὶ αὐτὴν τὴν συντυχίαν σου φεύξομαι διὰ τὴν ἐν σοὶ δολιότητα. Παραγγέλλει δὲ ἡμῖν καὶ ὁ Ἀπόστολος στέλλεσθαι ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος· Θεὸς γὰρ ἐπὶ κακαῖς πράξεσιν οὐ θεραπεύεται. Μὴ τοίνυν ἀπάγου, ἀγαπητέ, ἀνδράσιν ἁμαρτωλοῖς, ἵνα μὴ παροργίσῃς τὸν Πατέρα σου τὸν ἐν οὐρανοῖς, τὰ ἐναντία πράττων τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, καὶ μὴ ἔχῃς ἀπολογίαν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Διὰ γὰρ τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ ἀγίου Εὐαγγελίου τὸν Θεὸν παροργίζεις. Πρόσεχε σεαυτῷ, τὸ πέρασ τοῦ λόγου διὰ τοῦ Προφήτου διδασκόμενος· λέγει γὰρ ὁ Προφήτης· ὤμοσα καὶ ἔστησα οὐχὶ τοῦ παραβῆναι τὰς ἐντολὰς σου καὶ πάντα τὰ κρίματά σου· ἀλλ' ὤμοσα καὶ ἔστησα, λέγει, τοῦ φυλάξασθαι τὰς ἐντολὰς σου καὶ πάντα τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. Καὶ πάλιν λέγει· ἀδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην, τὸν δὲ νόμον σου ἠγάπησα. Καὶ ἐν τούτῳ ἐλέει Θεοῦ φεύξῃ μεγάλους πειρασμοὺς καὶ κινδύνους· ἐπὶ δὲ ἐκείνῳ ἐλεύσεται τὸ γεγραμμένον· ἐπιστρέψει ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ κορυφὴν αὐτοῦ ἡ ἀδικία αὐτοῦ καταβήσεται. Τοιγαροῦν ἀγάπην κτῆσαι καὶ ὁμόνοιαν, μὴ τὴν δι' ὄρκων καὶ κολακείας, ἢ τῶν λοιπῶν ἀπηγορευμένων ἐκβεβιασμένην, ἀλλὰ τὴν κατὰ Θεόν, τὴν ἐκ διαθέσεως ψυχῆς κατορθουμένην· ἐν ταύτῃ γὰρ οὐδὲν ἄδικον ἢ βεβιασμένον παρεμπίπτει. Καὶ ἔσται μετὰ σοῦ ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 8 Κεφάλαιον ἢ Παραίτου συγκάθισμα ἀνδρῶν αἰρετικῶν καὶ φιληδόνων λαλούντων μηδὲν πιστόν· δίκην γὰρ τοξευμάτων τιτρώσκουσι τὰς καρδίας οἱ λόγοι αὐτῶν. Εἶδόν τινες διαστρέφοντας τὰς ψυχὰς ἐν λόγοις. Τοὺς τοιούτους τάχα διὰ συμβόλων γονορρύεις ἢ λεπρούς ὁ λόγος καλεῖ. Ὡσπερ γὰρ ὁ γονορρῆς ἀκάθαρτον ποιεῖ κατὰ τὸν νόμον, ὅπου δ' ἂν καθίσῃ ἢ

προσιαλίση, οὕτω καὶ τούτων τὸ ἀκάθαρτον ρεῦμα τῆς ἐμπαθοῦς ψυχῆς καὶ ὁ προσιαλισμὸς τῶν λόγων ἐναγεῖς ποιεῖ τοὺς ὑποδεχομένους· τάχα δὲ καὶ τῷ τὴν ἀφήν τῆς λέπρας περιφέροντι παρεικαστέον, καθὼς προεῖρηται, τὸ ἐμπαθὲς τῆς ψυχῆς αὐτῶν. Καὶ πᾶς μὲν ὁ χορὸς τῶν Ἁγίων ζώνην ἔσχεν τὴν περισφιγγουσαν τὴν ὀσφύν, τὸ στερρὸν τῆς πολιτείας ἐκφαίνουσας· τὴν γὰρ πανοπλίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκτίσαντο καὶ πάντοθεν ἦσαν περιεσφιγμένοι τῇ δυνάμει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τούτους δὲ ταύτης ὀρώμεν τῆς δωρεᾶς γεγυμνωμένους διὰ τῆς οἰκείας ἀμελείας, καὶ ὀσφὺς αὐτῶν οὐ περιέσφιγκται τῷ σώ φρονι λογισμῷ, ἀλλὰ πάντα χαῦνα καὶ διαρρέοντα, τὰ ἦθη αὐτῶν καὶ οἱ λόγοι καὶ αἱ πράξεις. Καὶ ὁ μὲν περὶ πίστεως νοσῶν λέγει· τί γὰρ βλάβει τὸ συμπεριφέρεσθαι παντὶ ἀνθρώπῳ, εἴτε ὀρθῶς πιστεύοντι, εἴτε κακῶς φρονοῦντι, τὸ ὑγιὲς τῆς πίστεως περιοδεύοντες; Οἱ δὲ περὶ τὴν γαστέρα ἀνασχολούμενοι καὶ περὶ τὰς ὑπογαστρίους ἡδονὰς ἐροῦσι· τί γὰρ βλάβει τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν καὶ τρυφᾶν; Κακὸν ἢ σωματικὴ ἐπιθυμία· κακὸν τὸ ἐπιθυμεῖν ἀλλότριον ἢ κλέπτειν. Καὶ ὅταν ἐν τούτοις διελεγχθῶσι, πάλιν ἐροῦσιν· ὅτι ἀπὸ στενώσεως τοῦτο πεποίηκα· ἔκλεψα ἵνα ἐμπλήσω ψυχὴν πεινώσαν. Τί τούτου τοῦ ῥήματος ἀκαθαρότερον; Ἡ τί ταύτης τῆς λέπρας ἀσχημονέστερον; Διὸ οὐ συγχωρεῖ ὁ λόγος τούτους τοὺς ἐναγεῖς λογισμοὺς ἐνδιατρίβειν ἐν τῇ παρεμβολῇ τῶν ἁγίων ψυχῶν, ὥσπερ οὐδὲ τοὺς κατεστιγμένους τῇ ἀφῇ τῆς λέπρας ἀφήσιν ὁ νόμος πῆξαι σκηνὴν ἐν μέσῳ παρεμβολῆς υἱῶν Ἰσραὴλ. Καὶ γὰρ αἰσχροτάτον ἀληθῶς ἀναμέσον λαμπρῶν καὶ ἁγίων νοημάτων διατρίβειν ἢ παρείσδυσιν διδόναι ἀκαθάρτοις λογισμοῖς. Τὸ χαῦνον δὲ καὶ ἀσχήμον καὶ διαρρέον τῆς πράξεως αὐτῶν καὶ τὸ ἀναίσχυντον τῆς προαιρέσεως αὐτῶν καὶ τὸ ἀπαρρησίαστον καὶ ἀναπολόγητον τῶν ἔργων αὐτῶν αἰνιττόμενος λέγει· καὶ ὁ λεπρὸς ἐν ᾧ ἐστὶν ἡ ἀφή, τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔσται παραλελυμένα, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἀκατακάλυπτος, καὶ περὶ τὸ στόμα αὐτοῦ περιβαλέσθω, καὶ ἀκάθαρτος κικλήσκειται πάσας τὰς ἡμέρας, ὅσας ἦ ἐπ' αὐτὸν ἡ ἀφή, ἀκάθαρτος ὢν· ἀκάθαρτος ἔστω, κεχωρισμένος καθέσεται, ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔσται αὐτοῦ ἡ διατριβή· ἐκ τούτων εἰσὶν οἱ λέγοντες, φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. Οὗτοι δὲ οἱ λόγοι ἀνθρώπων ὑπάρχουσι πεπλανημένων ἀπὸ τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ αἰρετικῶν τὸ φρόνημα. Οἱ γὰρ αἰρετικοὶ τὴν πλάνην αὐτῶν συστήσαι βουλόμενοι, ἐκ τῶν θείων Γραφῶν χρήσεις τε καὶ μαρτυρίας προβάλλειν ἐπιχειροῦσι τοῦ διαστρέψαι καρδίας τῶν ὑπηκόων αὐτοῖς· πρὸς οὓς καλῶς καὶ μεγάλως ἀπεφήνατό τις τῶν Ἁγίων, οὕτως διδάξας καὶ φησί· Τοιαύτης δὲ τῆς ὑπο θέσεως αὐτῶν οὔσης, ἦν οὔτε Προφήται ἐκήρυξαν, οὔτε ὁ Κύριος ἐδίδαξεν, οὔτε Ἀπόστολοι παρέδωκαν, ἦν περὶ τῶν ὅλων αὐχοῦσι πλεῖον τῶν ἄλλων ἐγνωκέναι ἐξ ἀγράφων ἀναγινώσκοντες, καὶ τὸ δὴ λεγόμενον, ἐξ ἄμμου σχοινίον πλέκειν ἐπιτηδεύοντες, ἀξιόπιστα προσαρμόζειν πειρῶνται τοῖς εἰρημένοις, ἥτοι παραβολὰς κυριακὰς ἢ ῥήσεις προφητικὰς ἢ λόγους ἀποστολικούς, ἵνα τὸ πλάσμα αὐτῶν μὴ ἀμάρτυρον εἶναι δοκῇ· τὴν μὲν τάξιν καὶ τὸν εἶρμόν τῶν Γραφῶν ὑπερβαίνοντες, καὶ ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, λύοντες τὰ μέλη τῆς ἀληθείας· μεταφέρουσι δὲ καὶ μεταπλάσσουν καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλου ποιοῦντες ἐξαπατῶσι πολλοὺς τῇ τῶν ἐφαρμοζομένων κυριακῶν λογίων κακοσυνθέτῳ φαντασίᾳ· ὄνπερ τρόπον εἴ τις βασιλέως εἰκόνα καλῶς κατεσκευασμένην καὶ ἐπιμελῶς ἐκ ψηφίδων ἐπισήμων ὑπὸ σοφοῦ τεχνίτου, λύσας τὴν ὑποκειμένην τοῦ ἀνθρώπου εἰδέαν, μετενέγκῃ τὰς ψηφίδας ἐκεῖνας καὶ μεθαρμόσῃ, ποιήσας μορφήν κυνὸς ἢ ἀλώπεκος· καὶ ταύτης φαύλως κατεσκευασμένης, ἔπειτα διορίζοιτο καὶ λέγοι ταύτην εἶναι τὴν τοῦ βασιλέως εἰκόνα ἐκείνην τὴν καλήν, ἦν ὁ σοφὸς τεχνίτης κατεσκεύασε, δεικνὺς τὰς ψηφίδας τὰς καλὰς ὑπὸ τοῦ τεχνίτου τοῦ πρώτου εἰς τὴν τοῦ βασιλέως εἰκόνα συντελεσθείσας, κακῶς δὲ ὑπὸ τοῦ δευτέρου εἰς κυνὸς μορφήν μετενεχθείσας· καὶ διὰ τῆς τῶν ψηφίδων φαντασίας μεθοδεῦοι τοὺς ἀπειροτέρους τοὺς κατάληψιν

μορφῆς βασιλικῆς οὐκ ἔχοντας, καὶ πείθοι ὅτι αὐτὴ ἡ σαπρὰ τῆς ἀλώπεκος εἰδέα ἐστὶν ἐκείνη ἢ καλὴ τοῦ βασιλέως εἰκῶν. Τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ οὗτοι γραῶν μύθους συγκαττύοντες, διὰ τε ῥημάτων καὶ λέξεων καὶ παραβολῶν, ὅθεν καὶ πόθεν ἀποσπῶντες, μεθαρμόζειν βούλονται τοῖς μύθοις ἑαυτῶν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. Ἰκανῶς τοιγαροῦν παιδευόμενοι διὰ τοῦ ὑποδείγματος, φύγωμεν τοὺς διεφθαρμένους λόγους τῶν αἰρετικῶν καὶ τῶν ἐν ἀσωτία ζώντων τὴν μίμησιν, κὰν δοκοῦσιν ἐκ τῶν Γραφῶν χρήσεις προβάλλεσθαι· ὅπως ὑγιαίνοντες τῇ τε πίστει καὶ πράξει τέλειον καρπὸν ἀποδώσωμεν τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 9 Κεφάλαιον θ' Μοναχὲ ταπεινέ, κατανόει τὸ σχῆμα ὃ ἡμφίεσαι, καὶ ἴδε πόση διαφορὰ μεταξὺ τούτου τε καὶ τοῦ κοσμικοῦ. Καὶ ἐπίστησόν σου τὸν νοῦν τί ἄρα τοῦτο σημαίνει, δηλαδὴ ὅτι τῶν κοσμικῶν ἐθῶν τε καὶ πραγμάτων τὴν ἀποβολὴν δηλοῖ καὶ ἐπὶ τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν τὴν ὑπόμνησιν φέρει. Μὴ οὖν ἀμέλει τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ἐν πάσῃ δυνάμει ἐπιμελοῦ τοῦ ἀγιασμοῦ, καθότι ἐξελέλυθας ἐπὶ τούτοις ἐκ τοῦ κόσμου. Κτῆσαι οὖν σεαυτῷ τὴν ἀγνείαν, ἵνα ἐνοικήσῃ ἐν σοὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Ἄκουε ἀγαθῆς νουθεσίας ἐν Κυρίῳ, ἀγαπητέ, καὶ μὴ καταφρόνει ταύτης, ἵνα εὐρῆς ἀνάπαυσιν ἐν σεαυτῷ. Μὴ προσσχῆς βδελυραῖς ἐπιθυμίας καὶ κολακείαις ματαίαις· μὴ τις σε ἀπατάτω κενοῖς λόγοις, καὶ μὴ ζηλοῦ ἐν κακοῖς, μηδὲ προσσχῆς πταίσμασιν ἄλλοτριῶν. Σεαυτὸν ἀγνὸν τήρησον, καὶ εἰ μὲν ἤρξατο ἐμπιπρᾶν ἐν σοὶ ἡ τῆς ἀμαρτίας φλόξ, κατάσβεσον ταύτην διὰ τῶν δακρῶν· σῶζει γὰρ ὁ Κύριος τοὺς ἐπιστρέφοντας ἐπ' αὐτόν. Ταῦτα οὖν αἴτησον σαυτῷ παρὰ Κυρίου, ἀγαπᾶ γὰρ Κύριος τοὺς ἐν ἀγιότητι δουλεύοντας αὐτῷ. Κτῆμα τίμιον ἢ ἀγνεία ἐν ὀρθῷ λογισμῷ. Ἐὰν ταύτην ἀγαπήσῃς, ὑπὸ Κυρίου δοξασθήσῃ καὶ ἐν πᾶσιν εὐοδοθησῇ. Ταῦτα ἀκούων ὄρα, μὴ ὁ Διάβολος καμύσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας σου λογισμοῖς ματαίοις· ἐκεῖνος γὰρ οὐ βοηθεῖς σοι, ὅταν ἔλκη ὑπὸ ἀγγέλων πονηρῶν, ὅπου γε οὐδὲ ἑαυτῷ δύναται βοηθησαί. Ἐκεῖνῳ γὰρ ἡ γέεννα ἠτοιμάσται καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· σοὶ δὲ ἡ χαρὰ τοῦ παραδείσου ἠυτρέπισται, ἐὰν ἀποστήσῃς σεαυτὸν τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ὁ Διάβολος χαίρει, ὅταν σὺ ἐν ἀσχημοσύνῃ διάγεις· λύπη δὲ αὐτῷ ἐστίν, ὅταν σὺ προκόπτῃς ἐν ἀγαθαῖς πράξεσι. Μὴ τοίνυν καταφρόνει τῆς προειρημένης ἀρετῆς, ἐν γὰρ τῇ ἐργασίᾳ αὐτῆς ὀλίγον κοπιάσεις· ἀλλὰ θάρσει, ὅτι ταχὺ φάγεσαι τῶν γεννημάτων αὐτῆς. Εἰ δὲ παραλογίσῃς ἐπωφελεῖς παραινέσεις, ἔσχατον μεταμεληθήσῃ, ἠνίκα συντρίβῃς σοὶ σάρκας σώματός σου, καὶ ἔρεῖς· πῶς ἐμίσησα παιδείαν καὶ ἐλέγχους ἐξέκλινεν ἡ καρδία μου; Καὶ οὐκ ἤκουον φωνὴν παιδεύοντός με καὶ διδάσκοντός με, οὐ παρέβαλον τὸ οὖς μου; Παρ' ὀλίγον ἐγενόμην ἐν παντὶ κακῷ, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας καὶ συναγωγῆς. Μὴ οὖν ἀμελήσωμεν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀγαπητέ, μηδὲ ζηλώσωμεν τοὺς ἐν ἀσωτία καὶ ὑπερηφανία καὶ ἀφοβία διάγοντας· αἰσχύνῃ γὰρ καὶ ὄνειδος καλύψαι μέλλει τοὺς μισοῦντας τὸν Κύριον. Αἱ ἡμέραι ἡμῶν τρέχουσι, καὶ τὸ τέλος ἐγγίζει· κλαύσωμεν ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, πρὶν ἡμᾶς συγκλεισθῆναι ἐν σκότει ἐξωτέρῳ. Πῶς ἂν ἔχωμεν ζητεῖν ταύτας ἡμέρας μετὰ πολλῶν δακρῶν, εἴπερ αὐτὰς ἐν κακοῖς διεξέλθωμεν, καὶ οὐδὲν οὐ μὴ ὠφελήσωμεν; Ἴδου νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἴδου νῦν ἡμέρα σωτηρίας. Μακάριοι οἱ νήφοντες, ὅτι αὐτοὶ στεφανωθήσονται ἐν ἀγαλλιάσει. Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ. Μακάριοι οἱ κοπιῶντες ἐν Κυρίῳ, ὅτι ἡ τρυφὴ τοῦ παραδείσου αὐτοὺς μένει· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν πρεσβείαις πάντων τῶν εὐαρεστησάντων τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. 10 Κεφάλαιον ι' Πνευματικὸν βίον μεταδιώξωμεν, ἀγαπητέ, ἵνα συνεργησάσῃς τῆς πράξεως τῇ πίστει, τέλειος ἐξ ἀμφοῖν εὔρεθῇ ὁ ἄνθρωπος. Πρὸς θεολογίαν δὲ τότε μόλις ἐπιτήδειοι ἐσόμεθα, ὀπηνίκα τὰ πάθη νικήσαντες ἐξορίσωμεν ἀφ' ἑαυτῶν πᾶσαν προσπάθειαν βιωτικὴν,

καὶ μηδεμίαν πρόληψιν σχῶμεν κατὰ διάνοιαν· τότε γὰρ ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀνάπαυσιν εὐροῦσα ἐν ἡμῖν, συνετίσασα φωτιεῖ τὰς καρδίας ἡμῶν, ὡπερ λύχνον κατεσκευασμένον, βρίθοντα ἐλαίῳ καὶ στυππίῳ, ἐν ᾧπερ τὸ πῦρ περιδραξάμενον τῆς ὑποκειμένης ὕλης ἐξάψει τὴν λαμπάδα φαιδρύνουσαν ἀφθόνως καὶ τοὺς παρόντας φωτίζουσιν. Εἰ δὲ ἔτι ὑπὸ παθῶν τυραννόμεθα καὶ ἐν αὐτοῖς ἐγκυλινδοῦντες ἐπιχειροῦμεν τὰ ἀξιώματα, κινδυνεύομεν οὐχ ἀπλῶς, ἐφομοιωθέντες λύχνῳ ἐστερημένῳ ἐλαίου καὶ τῆς καυστικῆς ὕλης, ὅστις οὐδὲ πρὸς βραχὺ δύναται φέρειν τοῦ πυρὸς τὴν θερμὴν τε καὶ ἐνέργειαν. Χρὴ οὖν πρῶτον μὲν ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἐπισκευῆς πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ νοεροῦ φωτός, ἵνα ἄξιοι γενώμεθα πνευματικῶν χαρισμάτων. Πνευματικὸν βίον διώξωμεν, ἵνα γενόμενος ὁ νοῦς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀγιασθῇ, τό τε σῶμα διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος μετοχῆς. Καθ' ἐκάστην ἡμέραν αἰτησώμεθα παρὰ Κυρίου δάκρυα κατανύξεως, ἵνα κλαιόντων ἡμῶν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἀναθάλη ἡμῶν ἡ ψυχὴ τοῦ μαρασμοῦ τῶν ἁμαρτιῶν. Μὴ ἀμελήσωμεν τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς· σκάψωμεν περὶ αὐτὴν βάλλοντες κόπρια, ἵνα ἀπαλυνθεῖσα καὶ ἐμπυρωθεῖσα ποιήσῃ καρπὸν εὐχρηστον τῷ Δεσπότῃ· ἔχωμεν ἀντὶ δικέλλης τὴν παλαιὰν καὶ καινὴν Διαθήκην, καὶ ἀντὶ κόπρου τὴν θέμην τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ἐν τούτοις ἐπιμεληθῶμεν τῆς ψυχῆς, ποτίζοντες τοῖς δάκρυσιν, ἵν' οὕτως γεωργουμένη καὶ τοῖς δάκρυσιν ἀρδευομένη ποιήσῃ τὸν ἐν δικαιοσύνῃ καρπὸν, ἵνα μὴ ἀμελήσαντες εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ χωρισμοῦ μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ὡς ὁ τῶν Ἀμαληκитῶν βασιλεὺς· Εἰ οὕτω πικρὸς ὁ θάνατος; Ὁ Ἐζεκίας μὴ ἀμελήσας ἐν τῇ ὑγιείᾳ αὐτοῦ τοῦ ἔργου τῆς δικαιοσύνης, ἐν καιρῷ στενοχωρίας καὶ θανάτου εὗρετο παράκλησιν παρὰ Κυρίου· ἠνίκα γὰρ ἐδέξατο διὰ τοῦ Προφήτου τὴν τοῦ θανάτου ἀπόφασιν, ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πρὸς τὸν τοῖχον, καὶ προ σηύξατο πρὸς Κύριον λέγων· Μνήσθητι, Κύριε, ὡς ἐπορεύθην ἐνώπιόν σου μετὰ ἀληθείας ἐν καρδίᾳ ἀληθινῇ καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιόν σου ἐποίησα. Καὶ ἔκλαυσε Ἐζεκίας κλαυθμῷ μεγάλῳ. Καὶ τί πρὸς αὐτὸν ὁ ἐλεήμων Κύριος; Εὐθύς καὶ παραχρῆμα διὰ τοῦ Προφήτου ἀπέστειλε πρὸς αὐτόν, λέγων· Ἦκουσα τῆς φωνῆς τῆς προσευχῆς σου καὶ εἶδον τὰ δάκρυά σου, καὶ ἰδοὺ προστίθημι πρὸς τὸν χρόνον τῆς ζωῆς σου ἔτη δεκαπέντε, καὶ ἐκ χειρὸς βασιλέως Ἀσσυρίων σώσω σε, καὶ τὰ ἐξῆς. Ὅρα· ὅποιον ἀγαθὸν ἐστὶν τὸ μὴ καταφρονητικῶς ζῆν, ἀλλ' ἔχειν αἰετὸν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν φόβον τοῦ Κυρίου; μέγας φόβος καὶ τρόμος ἀπόκειται ἡμῖν. Φροντίσωμεν καὶ ἡμεῖς ἀγαθῶν πράξεων, ἵνα εὕρωμεν ὑπερασπιστὴν τὸν Κύριον ἐν καιρῷ ἀνάγκης καὶ θλίψεως. Τῶν προειρημένων μὴ ἐπιλανθανόμενος, ἀγαπητέ, πρόσεχε σεαυτῷ καὶ φύλαξον τὴν ψυχὴν σου σφόδρα, ἵνα τοῦ ζητουμένου μαργαρίτου μὴ ἀποτύχῃς. Ἀγάπα τὴν εὐλάβειαν καὶ τὴν ἐγκράτειαν, ὅπως ὠφελήθῃ σφόδρα. Εἰ δὲ ἄρξη ἀδιαφορεῖν κραιπαλῶν καὶ μεθυσκόμενος, ἀφανισθῆσθαι ἅμα τοῖς ἐσθίουσι τὰς τρυφάς, καὶ ἐν μὲν πρώτοις τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐν τούτοις ἀποστρέψεις, δεύτερον δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ὀρώντων σε ἐν τούτοις ἀναισχυρόμενος καταγνωσθῆσθαι, τρίτον οὐδὲ τὸ αὐτὸ ἐργόχειρον ἐκάστου ἡμῶν ἐξαρκέσει πρὸς τοσαύτην δαπάνην. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἀναφύονται περισπασμοί, πραγματεῖαι, ψεύσματα, ἀδικίαι, ἀποδημίαι καὶ πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας κολακεῖαι, καὶ ὅσα ὅμοια τούτοις. Ὅθεν μέγιστον καλὸν ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ ἐγκράτεια. Ἡ μὲν γὰρ ἀδηφαγία καταλύει, ἡ δὲ ἐγκράτεια οἰκοδομεῖ. Ταῦτα δὲ ἀλλήλοις ἀντίκεινται, καὶ ἀνεμπεπλόκως ἔχουσι πρὸς ἄλληλα. Ἐὰν οὖν ἀγαπήσῃς τὴν εὐλάβειαν καὶ ἐγκράτειαν ὀρθῶ λογισμῷ, ὑψωθήσῃ ἐκ πάντων τῶν μερῶν· ἡ γὰρ εὐλάβεια ἐκδιδάσκει τὸ ἰδιάζειν κατὰ τὴν οἴκησιν καὶ μὴ διατρίβειν ἐπὶ πολὺ ἔξω τοῦ κελλίου, μηδὲ συναναμίγνυσθαι τοῖς μάταια παραινοῦσιν. Ἄλλ' οὐδὲ περὶ ἐσθῆτος λαμπρᾶς περισπασθῆσθαι, οὐδὲ ἱμάτια πολλὰ κατατρίψῃς, τῇ ἡσυχίᾳ σχολάζων· ἐν δὲ τῇ ἐγκρατεῖᾳ ὑπάρχων μὴ φροντίσης πολλῆς δαπάνης, τοῖς παροῦσιν ἀρκούμενος.

Τριῶν γὰρ ἢ τεσσάρων ἢ πέντε παξαμητῶν καὶ ὀλίγου φακοῦ ἢ λοιποῦ ὀσπρίου ἢ λαχάνων τὴν ἀναγκαίαν χρεῖαν ἀποπληροῖς· καὶ ἐν πᾶσι τούτοις ἔχεις βοήθον καὶ συνεργὸν τὸν Κύριον, παινιόντά σου τῆς ψυχῆς τὰς δυνάμεις τῇ ἀγαθῇ ἐλπίδι. Οἱ δὲ ἐκσυρέντες ὑπὸ τῶν ἀκολάστων ἐπιθυμιῶν, πᾶς ὁ βίος αὐτῶν ἐν φροντίδι· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ λήθην λαμβάνουσι· οὐ χειρὸν, οὐδὲ ἐστὶν χαλεπώτερον· διὰ γὰρ τῆς διηνεκοῦς μνήμης τοῦ Κυρίου τὰ αἰσχροῦ πάθη ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἀναχωροῦσιν, ὡσπερ κακοῦργοι, τοῦ στρατηγοῦ ἐπελθόντος· ὅθεν καὶ καθαρὸν οἰκητήριον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀποκαθίσταται. Ἐνθα δὲ μνήμη Θεοῦ οὐκ ἔστι, ἐκεῖ τὸ σκότος καὶ δυσωδία ἐπικρατεῖ, καὶ πᾶν φαῦλον πράγμα ἐνεργεῖται. Λογίζομαι δὲ ὅτι ὡς βαθμοὶ τινές εἰσι τῆς κατὰ σάρκα ζωῆς καὶ τῆς ἐναρέτου διαγωγῆς· καὶ ὁ μὲν Διάβολος, ὁ τῆς κακίας ἐφευρετής, ἠδόμενος τῆς πάντων ἡμῶν ἀπωλείας κατανεύειν τὴν ψυχὴν ἐπὶ τὰ σαρκικὰ παρασκευάζει, κατ' ὀλίγον καθέλκων καὶ κυλίων καὶ κατὰ κρηνοὺς φέρων τοὺς μὴ λίαν προσέχοντας, ἄχρις οὗ κατάξῃ εἰς αὐτὸν τὸν πυθμένα τοῦ ἄδου, ξένους καὶ ἀλλοτρίους ποιήσας τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας. Ὅθεν ὁ Ἀπόστολος, ὡς βαθμούς τινας ἐπὶ τὸν ἄδην φέροντας ἀπαριθμῶν λέγει· φανερὰ δὲ ἐστὶ τὰ ἔργα τῆς σαρκός· ἅτινά ἐστι πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλο λατρία, φαρμακεία, ἔχθραι, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθειαι, διχοστασίαι, αἰρέσεις, φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. Καὶ τί τούτων τὰ τέλη, δηλοῖ μετὰ πάσης σφοδρότητος λέγων· ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι. Διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον ἐπὶ τὰ ἄνω ἀνατείνειν πᾶσαν ἡμῶν τὴν διάνοιαν, καὶ μὴ ἔαν αὐτὴν κάτω νεύειν ἐπὶ τὰ ἀπηγορευμένα. Εἰ δὲ καὶ ὑποσκέλισεν ἡμᾶς ὁ Ἐχθρὸς ἐν τινι, διαναστῶμεν ταχέως, ἵνα μὴ καθελκύσας ἡμᾶς καὶ ἐπὶ λοιπὰ κακά, κατ' ὀλίγον κυλίων καὶ φέρων ἡμᾶς πτώμα ἐπὶ πτώματι, ἔσχατον καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν βυθὸν τῆς ἀπωλείας καὶ ἀπογνώσεως καταστρέψει. Εἰ δὲ καὶ ἐπὶ πάντα τὰ ἀπηγορευμένα ἡμᾶς διήγαγεν ὁ Ἐχθρὸς, μὴ ἐπιμείνωμεν τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ ἀπογνώμεν ἑαυτῶν· δυνατὸν γὰρ ὑπερβάλλεσθαι ταῦτα πάντα διὰ τῆς μετανοίας, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ σκάμματι τῆς εὐσεβείας ἐστάναι. Τότε λοιπὸν θεωρῶν ὁ Κύριος τὴν μεταβολὴν καὶ εἰλικρινῆ ἡμῶν μετάνοιαν, καὶ ὅτι αὐτὸν μόνον ἐπιποθοῦμεν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ καὶ τὰ ἄρεστὰ αὐτῷ ποιοῦμεν, οὐκέτι ὡς δούλοις λαλήσει πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ὡς φίλοις γνησίοις ἐπὶ τὰς τελειότερας καὶ ὑψηλοτέρας ἀρετὰς προσκαλέσεται ἡμᾶς λέγων· φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον, τουτέστιν ἐπὶ τὴν καλὴν ἄνοδον τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάγουσαν, ἧς οἱ βαθμοί, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, καὶ οἱ λοιποὶ καρποὶ τοῦ Πνεύματος, καὶ πολῖται γενόμενοι τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ χαρήσεται ἡμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ἡμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ἡμῶν. Κύριος δὲ ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ καὶ ἐν τῇ βουλῇ αὐτοῦ ὀδηγήσει ἡμᾶς, καὶ τῇ χειρὶ αὐτοῦ τῇ κραταιᾷ σκεπάσει ἡμᾶς. Οὐαὶ γὰρ καὶ ἀπώλεια ἀνθρώπῳ, ὃς ἐὰν μὴ ἔχη τὸν Θεὸν βοηθὸν αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλος παρὲκ Θεοῦ ζῶντος· ὅτι αὐτός ἐστι Κύριος οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ πάντα, ὅσα ἂν θέλη, καὶ ποιεῖ ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω καὶ ἐν θαλάσῃ καὶ ἀβύσσῳ· καὶ οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ὃς ἀντιστήσεται τῷ βουλήματι αὐτοῦ. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ ἡ μεγαλωσύνη καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.